

Wikipedia

Olaf Janssen

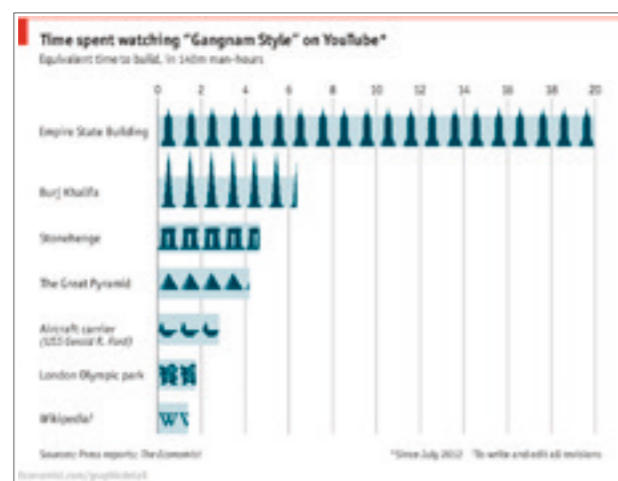
Een onderzoek uit 2015 vroeg aan de Nederlandse bevolking van vijftien tot zeventig jaar: 'Als je op zoek gaat naar feiten – hoeveel inwoners heeft Nederland, wat betekent dit begrip, hoe hoog is de Eiffeltoren – welke bronnen gebruik je dan?' Als je daarop 'boeken' antwoordt, ben je lid van een zeer select gezelschap (voor zover je dat als lezer van dit blad al niet was), want slechts twee procent van de ondervraagden gaf dit antwoord.¹ Een veel grotere groep zei 'Wikipedia', of 'Google verwijst me door naar Wikipedia': bijna driekwart van de Nederlanders gebruikt die online encyclopedie om feitelijke informatie op te zoeken. De site is niet meer weg te denken uit het dagelijks leven; wat zouden studenten, journalisten of amateurhistorici nog zonder Wikipedia moeten?

Een wereldwijd fenomeen, ook in Nederland

Wikipedia werd in 2001 door Jimmy Wales en Larry Sanger opgericht, als een 'collaborative project to create a complete encyclopedia from scratch', waaraan iedereen, ongeacht opleiding, leeftijd, nationaliteit, geloof of ras kon bijdragen. Dit sociale, collectieve, open karakter was de sleutel tot het succes: vijftien jaar later telt de encyclopedie 42 miljoen artikelen in 284 talen, van Engels en Frans tot Akan en Tok Pisin (zoek dat maar op in een boek).² Elke maand lezen zo'n vierhonderd miljoen mensen bij elkaar zestien miljard artikelen – omgerekend 6200 artikelen per seconde – en komen er 20.000 nieuwe artikelen bij. Daarmee is Wikipedia het meest gebruikte online naslagwerk ter wereld en

staat het al jaren in de top tien van drukst bezochte websites, naast andere reuzen als Google, Facebook en YouTube. Hoewel het Nederlandse taalgebied een bescheiden omvang heeft, is Wikipedia in het Nederlands (nl.wikipedia.org) verrassend groot; met zo'n 1,9 miljoen artikelen zelfs groter dan de Chinese of Spaanstalige versies. Elke maand lezen twintig miljoen mensen er artikelen.

Het logo van Wikipedia.

In de tijd die wereldwijd is besteed is aan het bekijken van de dansvideo 'Gangnam Style' op Youtube, had de hele Wikipedia met gemak anderhalf keer

geschreven kunnen worden. Bron: *The Economist*, juni 2014.

Wie maken Wikipedia?

De artikelen die iedereen kan lezen zijn het meest zichtbare resultaat van de inspanningen van een wereldwijde gemeenschap van zo'n 72.000 'Wikipedians', mensen die in hun vrije tijd vrijwillig samenwerken aan de encyclopedie. Ze schrijven niet alleen zelf teksten, maar verbeteren ook fouten, voegen bronvermeldingen en foto's toe, vertalen artikelen van de ene taal in een andere of delen artikelen in categorieën in. Je kunt je afvragen hoe mensen het voor elkaar krijgen om naast hun werk, gezin, relaties en andere bezigheden ook nog aan Wikipedia te werken. Het is maar net hoe je je vrije tijd wilt benutten: in de uurtjes die wereldwijd besteed zijn aan het bekijken van de dansvideo 'Gangnam Style' op Youtube (2,7 miljard views), had heel Wikipedia anderhalf keer geschreven kunnen worden.

In Nederland zijn er (slechts) zo'n dertienhonderd mensen die op regelmatige basis aan Wikipedia werken. Ik verbaas me er nog steeds over hoe scheef de verhouding tussen de consumptie (lezers) en creatie (schrijvers) van Wikipedia eigenlijk is: een betrekkelijk kleine groep heeft een niet te onderschatten invloed op de kennis van grote delen van de Nederlandse bevolking. De online encyclopedie blijft uitleggen dat ze slechts een tertiaire bron is; niet meer dan een startpunt voor kritisch eigen onderzoek in primaire en secundaire bronnen. Het staat buiten kijf dat Wikipedia veel kwalitatief hoogwaardige informatie bevat, waardoor velen haar in de praktijk als eindpunt zien. Maar er zijn zeker ook artikelen waarin ronduit verkeerde informatie te vinden is. Als mensen zich bij mij over dergelijke fouten beklagen, vraag ik steevast: waarom verbeter je het dan niet zelf? Iedereen mag immers fouten op Wikipedia corrigeren.

De achterkant van Wikipedia, soms nog interessanter

Wikipedianen schrijven artikelen, maar achter de schermen doen ze allerlei ander belangrijk werk waarvan de meeste gewone lezers geen besef hebben, ondanks het trans-

parante karakter van de encyclopedie. De meeste artikelen zijn het resultaat van samenwerking tussen meerdere auteurs. Het is geen uitzondering dat er tientallen of zelfs honderden Wikipedianen aan een enkel artikel meeschrijven. Bekijk de bewerkingsgeschiedenis van 'Jezus (historisch)' maar eens. Voortdurend overleg, onderlinge kennisuitwisseling en (nu en dan stevig) debat zijn onmisbare ingrediënten voor een goed artikel. Zo kunnen meerdere, mogelijk conflicterende interpretaties van een

Groepsfoto tijdens Wikimania 2014. De jaarlijkse internationale meerdaagse conferentie van Wikipedianen werd dat jaar in Londen gehouden. Foto door Helpmeout, CC BY-SA 4.0, via Wikimedia Commons.

onderwerp elk op een afgewogen manier aan bod komen; neutraliteit is een zeer belangrijk uitgangspunt van Wikipedia.³ Elk artikel heeft daartoe een eigen overlegpagina waar inhoud, structuur, schrijfstijl, objectiviteit en onderzoeksmethoden bediscussieerd kunnen worden. Je zou het 'wetenschappelijk debat in een snelkookpan' kunnen noemen. Een klassiek voorbeeld is het artikel 'Blauwe Keet', over een buurtschap bij Den Helder. De bijbehorende overlegpagina is tientallen malen langer en een stuk leerzamer dan het haast triviale artikel zelf.

Wikipedianen in het echt

Hoewel Wikipedia een online fenomeen is, ontmoeten Wikipedianen elkaar ook in het echte leven. Er worden zeer regelmatig schrijf-

dagen georganiseerd, waarop een groep auteurs bij elkaar komt om artikelen rondom een bepaald thema te schrijven. Zo zijn er in het recente verleden *edit-a-thons* geweest over mode, Belgisch en Nederlands design, negentiende-eeuwse schrijfsters, vogels en de Tweede Wereldoorlog. Ook zijn er evenementen om foto's voor de encyclopedie te maken; hierbij gaan vrijwilligers een dag lang op pad om bijvoorbeeld rijks- en gemeentemonumenten, openbare kunst of een Amsterdamse stadswijk op de

instellingen graag samen met Wikipedia. Dat is voor deze instellingen erg interessant, omdat ze zo met hun collecties een nieuw publiek kunnen bereiken. We zagen immers al dat driekwart van de Nederlanders Wikipedia gebruikt. Het publieksbereik van een gemiddelde erfgoedinstelling is daar vaak een fractie van. Zo hebben de afgelopen jaren de Koninklijke Bibliotheek, het Nationaal Archief, het Rijksmuseum, Naturalis en diverse universiteiten een vaak duurzame samenwerking met Wikipedia opgezet.⁵ Daar ben ik als Wikipedia-coördinator van de KB, en auteur van dit artikel, een levend bewijs van.

Creative Commons

De auteur stelt dit artikel beschikbaar onder de licentie Creative Commons Naamsvermelding/GelijkDelen – CC-BY-SA 3.0. Zie <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.nl> voor aanvullende informatie.

- 1 Onderzoek onder lezers van Wikipedia uit 2015, pag. 22 [https://nl.wikimedia.org/w/index.php?title=Bestand:Rapportage_Motivaction_Lezers.pdf&page=22].
- 2 Overzicht van taalversies Wikipedia [https://meta.wikimedia.org/wiki/List_of_Wikipedias].
- 3 Wikipedia: Neutraal standpunt [https://nl.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Neutraal_standpunt].
- 4 'Wiki Loves Monuments', de grootste fotowedstrijd ter wereld [<http://wikilovesmonuments.nl>].
- 5 GLAMwiki, het samenwerkingsverband tussen erfgoedinstellingen en de Wikipedia-gemeenschap [<https://nl.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:GLAM>].

foto te zetten.⁴ Daarnaast organiseert Wikipedia op regelmatige basis introductiecursussen voor nieuwkomers, waar ervaren vrijwilligers uitleg geven over het wie-wat-waarom-hoe van Wikipedia. Veruit het grootste fysieke evenement is 'Wikimania', de jaarlijkse internationale meerdaagse conferentie van Wikipedianen, met vele honderden deelnemers uit tientallen landen.

Wikipedia en erfgoed

De missie van de Wikipedia-beweging is om zoveel mogelijk kennis voor zoveel mogelijk mensen vrij beschikbaar en herbruikbaar te maken. Dit komt sterk overeen met de publieke taakstelling van een bibliotheek, museum of archief. Hierdoor werken steeds meer erfgoed-